
Dolkestøt mot tilliten

DEBATT

ODD EILERÅS

odd-eil@hotmail.com

Odd Eilerås er fastlege i Tønsberg.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir følgende interessekonflikter: Han fikk i 2010 slettet oppsparte pensjonsrettigheter som resultat av vedtektsendringer i Sykehjelps- og pensjonsordningen for leger gjeldende fra 2011.

Norge er et tillitssamfunn. Det var i hvert fall mitt inntrykk inntil landets antatt beste fagforening godtok at mine pensjonsrettigheter ble slettet.

På 1960-tallet var det svak rekruttering av allmennleger. Å være sykehuslege ble sett på som mer attraktivt, mye på grunn av bedre sykelønns- og pensjonsordninger. Som svar ble stiftelsen Sykehjelps- og pensjonsordningen for leger (SOP) opprettet i 1965 gjennom en avtale mellom Legeforeningen og Helse- og omsorgsdepartementet [\(1\)](#). En proportsats av statens trygdefusjon ble hvert år innbetalt til SOP-stiftelsen.

Italiensk mafia

Etter hvert bygget det seg opp milliarder av kroner i stiftelsen som skulle sikre bedre pensjon og rettigheter for allmennleger.

Som nyutdannet allmennlege var jeg på midten av 1990-tallet på grunnkurs for å bli spesialist i allmennmedisin. SOP-stiftelsen presenterte seg på kurset. Vi ble fortalt at dette var en god ordning for å sikre pensjonisttilværelsen. SOP-representanten trakk sågar parallellen til den italienske mafiaen. Mafiaen ville ikke forsvinne, det ville ikke SOP-stiftelsen heller.

SOP-representanten frarådet oss å spare til pensjonen selv. Oppsparing i privat regi ville gi tilsvarende fratrekk i pensjonen fra Sykehjelps- og pensjonsordningen for leger. Min opplevelse er at det fra Legeforeningen og SOP-stiftelsen vedvarende fram til 2008 ble advart mot selv å spare opp til egen pensjon.

*«SOP-representanten frarådet oss å spare til pensjonen selv.
Oppsparing i privat regi ville gi tilsvarende fratrekk i pensjonen fra
Sykehjelps- og pensjonsordningen for leger»*

Egen pensjonsoppsparing

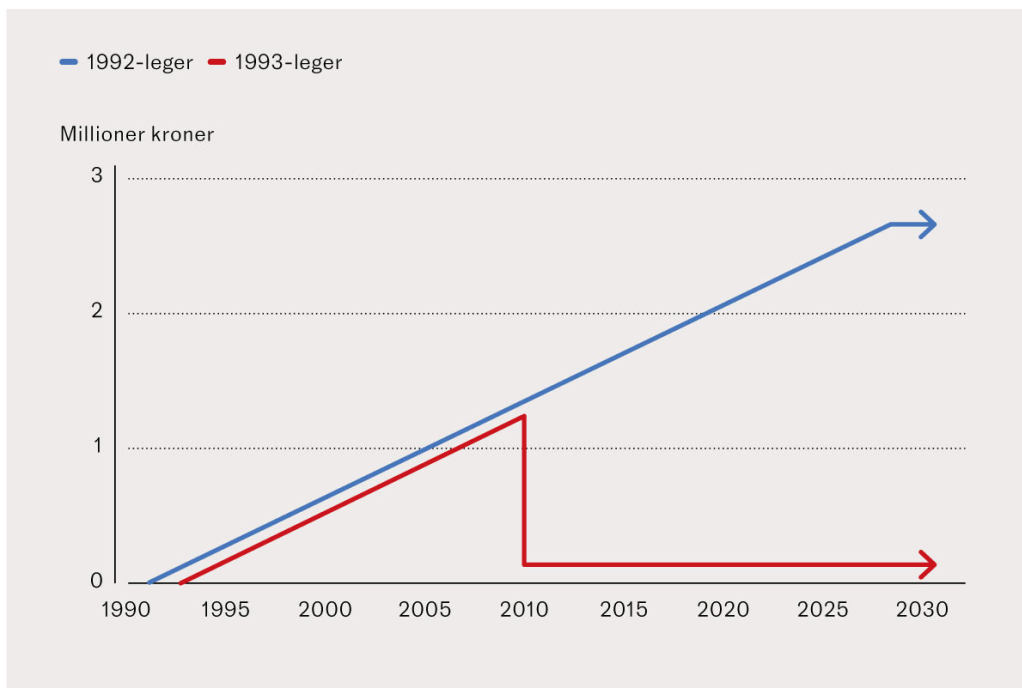
I 2008 ble det åpnet for at privatpraktiserende leger kunne starte en pensjonsoppsparing i den mellom Legeforeningen og Storebrand avtalte Legeforetakenes pensjonsordning (LP). Sparing i denne ville *ikke* medføre reduksjon i SOP-pensjonen.

Medlemmer i Allmennlegeforeningen (AF) og Praktiserende spesialisters landsforening (PSL) fikk fra Legeforeningen/SOP, fra samme mailadresse «noreply@legeforeningen.no», dette året gjentatte e-poster der det ble oppfordret til at vi som medlemmer i Legeforeningen skulle starte med egen pensjonssparing i LP-ordningen.

Det ble lagt vekt på at alle andre tjenestepensjonsordninger ville bli «samordnet» med pensjonen fra SOP-stiftelsen. Oppsparing av egen pensjon i annen pensjonsordning enn denne LP-ordningen i Storebrand ville fortsatt gi tilsvarende reduksjon av pensjonen fra SOP. Dette ble det informert om senest i mail fra Legeforeningens generalsekretær 13.11.2008 og 19.12.2008 (e-poster, eget arkiv).

Sletting av rettigheter

Sykehjelps- og pensjonsordningen for leger vurderte i 2009 at de anslagsvis 5 milliarder kronene i SOP-fondsmidler ikke var tilstrekkelig til å dekke opp videre pensjonsrettighetsoppsparing for alle privatpraktiserende leger. SOP-styret besluttet derfor i august 2009 at de ønsket å slette oppsparte pensjonsrettigheter for leger autorisert etter 1992. Leger autorisert innen 1992 skulle få beholde sine oppsparte rettigheter og også få lov til å ha videre oppsparing de neste 25 årene (figur 1).

Figur 1 Grafisk fremstilling av SOP-pensjonsutbetalinger for leger autorisert før 1992 (blå linje) og leger autorisert etter 1992 (rød linje).

«SOP-styret besluttet at de ønsket å slette oppsparte pensjonsrettigheter for leger autorisert etter 1992. Leger autorisert innen 1992 skulle få beholde sine oppsparte rettigheter»

Det ble lagt frem for Legeforeningens sentralstyre i et møte 21. oktober 2009 ⁽²⁾. SOP-stiftelsen fikk da sentralstyrets godkjenning til å gå videre med denne planen. Leger autorisert etter 1992 skulle da altså ikke få noen pensjonsytelse fra SOP-stiftelsen.

Nye spilleregler

Neste dag, 22. oktober 2009, ble det sendt ut en e-post til AF- og PSL-medlemmene fra «noreply@legeforeningen.no» der det på nytt ble oppfordret til å starte egen pensjonsoppsparing i LP-ordningen i Storebrand. Brevet var nå skrevet av SOP-styrelederen (e-post, eget arkiv).

På nytt var det lagt vekt på at pensjonsoppsparing i en annen ordning enn i den avtalte LP-ordningen ville gi avkortning av pensjonen fra SOP-stiftelsen. På ingen måte ble det informert, hverken fra SOP eller Legeforeningen, om at det var planlagt å slette SOP-pensjonsytelsene til leger autorisert etter 1992, og at det da for disse medlemmene ikke ville være noen som helst SOP-pensjon å gjøre noen avkortning av.

Det fremstår for meg som utvilsomt at Legeforeningens sentralstyre og også foreningens generalsekretær høsten 2009 var godt informert om den planlagte og kommende slettingen av oppsparte pensjonsrettigheter. Legeforeningen informerte allikevel ikke de aktuelle medlemmene om dette før sent høsten 2010, og da først etter at prosessen var fullført gjennom et ettårig samarbeid mellom SOP-stiftelsen og Legeforeningen.

Er det slik fagforeningen vår skal fungere?

Ble stående uten pensjonsoppsparing

Mange av Legeforeningens medlemmer, i hovedsak fastleger, hadde i 2010 arbeidet i opptil 17–18 år som selvstendig næringsdrivende leger uten selv å ha spart opp til pensjon. De ble da stående med opptil halvparten av sitt yrkesaktive liv som leger uten noen pensjonsoppsparing fra disse årene.

Min fagforening, som jeg i tre tiår har betalt for å ivareta mine interesser, burde ha støttet meg og mine kollegaer. Som et minimum burde de i alle fall ha informert oss. Vi ville i denne saken ha vært veldig mye bedre stilt uten fagforeningen.

«Min fagforening burde ha støttet meg og mine kollegaer. Som et minimum burde de i alle fall ha informert oss. Vi ville i denne saken ha vært veldig mye bedre stilt uten fagforeningen»

Under prosessen i 2010 med vedtektsendringene om at oppsparte pensjonsrettigheter skulle slettes, innvendte et engasjert advokatfirma at disse vedtektsendringene kunne være ulovlige (3). SOP-styret svarte i et legeforeningsnotat (!) at siden SOP var en stiftelse, stilte det seg annerledes, og de ønsket ingen ekstern juridisk vurdering av dette (4).

Granskning og avslag

Som tillitsvalgt i Vestfold har jeg og kollegaer tatt opp saken flere ganger med fagforeningen. Svaret fra Allmennlegeforeningen på dette var å nedsette et internt granskningsutvalg. Utvalgsrapporten ga klar kritikk av prosessen som førte til slettingen av pensjonsrettighetene (5). Legeforeningens svar på dette har vært intet.

Vinteren 2025 henvendte jeg meg skriftlig til 1 150 leger i samme situasjon som meg. 248 av dem ville ha en uavhengig granskning av opphevelsen av pensjonsrettigheter og av de interne habilitetsforholdene i Legeforeningen. Dette ble på Allmennlegeforeningens landsrådsmøte 7.5.2025 tvert nedstemt, med 58 stemmer mot og 3 for. Men når så mange ikke stoler på sin egen fagforening – hva har det å si for tilliten til Den norske legeforening? Slagordet til Legeforeningen – «For alle leger, hele livet» – klinger falskt så lenge denne saken ikke er ryddet opp i.

LITTERATUR

1. SOP vedtekter - godkjent 31.1.1966. Riksarkivet 4.10.2023. Sak AVS-23-04 01339.
2. Den norske legeforening. Sekretariatet Sentralstyresak 4.05 / 21.10.2009.
3. Advokatfirmaet Hjort. Rettslig vurdering av forslag til nye regler for ektefellepensjon i SOP for fraskilte ektefeller, 31.2.2010.

4. Den norske legeforening. Internt notat. Til Arbeidsdepartementet 4. juni 2010. Sykehjelps- og pensjonsordningen for leger (SOP) - vedtektsendring, s. 2.
 5. Den norske legeforening. SOPs årsberetninger i perioden 2000-2009. I: Rapport fra granskningsutvalg nedsatt av Allmennlegeforeningen. Avgitt 17.3.2023. Punkt 4. <https://www.legeforeningen.no/contentassets/644d3c3ce1524ebda26439545de504ed/rapport-fra-granskningsutvalg-nedsatt-av-allmennlegeforeningen-avgitt-17.-mars-2023.pdf> Lest 23.3.2026.
-

Publisert: 17. april 2026. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.26.0077

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 25. juli 2026.